

[Kalakangas, J & Bergman, M.]

Rintalan Mikko

ia

Ahteen Raisa.

Suwas Pohjolan häätöwoista.

~~Tampereen
kaupunginkirjasto~~

Arvo H. Nurmen
Tampere - Kirjasto

Tampereen
kaupunginkirjasto

1.368 Adl
Tampereella 1902,

20.-

Ihmisen muistossa kuvailevat monet tapahtumat, mutta erittäin rakkaalta kuvastuvat lapsuuden ajat, vaikka ne tuntuvatkin lapsemaisilta silloin, kun on ihminen vanhentunut ja kulkenut kauwas lapsuuden majoilta, jossa ovat toisellaiset tavat; ja niin on käynyt minunkin kansani, vaan kuitenkin tuntuvat ne minusta vielä niin rakkailta, että tahdon kertoa niistä muutaman sanan, ehkä wajanaisesti:

Noin 16—17 vuotta takaperin oli vielä kansan tavat niin peräti siivistymättömät ja etenkin kaukana Suomessa Lapinmaan rajoilla, että ne tuntuvat tänä aikana ikäänkuin raakamaisilta, jonka wuoksi tässä kerron sen aikuiset pohjolan kosima- ja häätävät:

Kosiomiehet löysivät armaansa rinki-tanssi matkalla. Sillä rinkitanssit pidettiin wälttämättömästi joka sunnuntai, ja niihin kokoontui nuorisoa suuret joukot, ja siellähän sitä näki kestä pidettiin, sillä se waiwanen, josta ei ensinkään „tykätty,” sai käwellä iltakaudet pääsemättä ringin keskelle, joka taas oli „tykkipoika” eli tyttö, sai olla ringin keskellä melkein aina. Kaiken muun lystin lisäksi oli heillä vielä useita ruotsalaisia

rinkilauluja, joita he juomalaisella kielessään ai-
man väärin laulaa jurrasivat:

Hop lilla kosja wiltu haamej
Härä kosja som ja tykky kaamej
Brest kuwe sywe brestkuwe jäm. —
Brest kuwe sywe brestkuwe jäm.

Kyllä tämä tosin kuului hullulta ruotsalais-
ten korvaan, joita tosin löytyi muutamia pitä-
jäsiä, waan minäs teki kun ei paremmin osan-
nut, yrittää piti, ja eihän yrittänyttä laiteta.

Nyt oli taasen rinkitanssit Ahosja eräänä
pyhä ehtoona. Siellä oli myöskin Rintalan Mik-
ko, joka oli „tykkipoika“. Hän nyt heti ensim-
mäiseksi siepattiin ringin sisälle, joten hän sai ti-
laisuuden valita tyttöistä itselleen toverin. Tyttö
täytyi olla jo silloin katsottuna, kun alkoivat kai-
tua laulun säveleet:

Kom, kom ja lilla föta wän
Likka tanssaa jjuu opp ijen.

Tämän laulun alkaessa oli tyttöjen filmät
auki, ketä Mikko wiittaisi.

Ringissä oli paljon nuoria tyttöjä, muun
muassa eräs Ahteen Raisa niminen pulska tyttö,
ja hän itse oli se, jonka Mikko nyt näki hyväksi
kutsua kanssaan ringin sisälle. Raisa tahtoi tuosta

kunniasta palkita Mikkoa, ja kun hänen vuoronsa tuli kutsua ringin sisälle, wiittasi hän heti arwelematta Mikkoa. Toiset tytöt tämän huomattuaan alkoi katsella toisiaan silmiin niin että Mikkokin sen huomasi, eikä sentähden enää uskaltanut kutsua Kaisaa. Kun tanssit loppui, lähti kukin kotiinsa, jolloin Rintalan Mikko lähti saattamaan Ahteen Kaisaa. Toisten poikain kävi kateeksi ja lähtivät sentähden tielle Mikkoa wäijymään. Kun nyt Mikko paha tuli armaan Kaisansa kanssa, ottivat nuo nurkka pojat hänen kiinni ja antoivat hänelle aika löylytyksen sekä kysyivät: „onko Mikko nytkin ringin keskellä?“ Nuo haawat, jotka Mikko pojilta sai, ei häntä niin paljon harmittanut, kun se, että täytyi eritä Kaisastaan, ja antaa hänen yksin mennä kotiinsa. Suuresti mielipahoillaan alkoi Mikko astella taksain kotiansa kohden ja laulaa hyräili suruissaan.

Woi woi kuinka katkera
 On kahden rakkaan ero; —
 Se on vielä katkerampi,
 Kun tuomiolle meno.

Mikko paran oli huonosti asiat, päässä oli hänellä useita aukkoja, ja vielä sen lisäksi oli menettänyt rakkaan Kaisansa. Toivon kipinä vielä kuitenkin tyti Mikon rinnassa. Hän päätti mennä jonakin arki-yönä katsomaan tuota Kaisaansa,

Koska tiesi „yöpoikain“ silloin oleman majoillansa. Hän tekikin päätöksensä jälkeen, ja lähti jo seuraamalla viikolla eräänä yönä Ahteen taloa kohden, waan kuinka kävi? Ahteen Musti, tuo talon- ja tyttöin wartija, lasi sellaisen melun että koko talonväki heräsi. Ahteen isäntä, Sipi, luuli oleman markkainta liikkeellä, ja riensi sentähden ulos. Hetken katseltuaan kartanolla huomasi hän miehen hiipivän ojaa myöten, ja sukeltawan itseään ruispeltoon. Hän lähti miestä takaa ajamaan. Nyt ei auttanut Mikkoa muu kuin kypälämäki. Sillä entisetkään haavat eivät olleet vielä parantuneet, ja isännällä oli uusia haavoja tarjonna. Kotia täytyi Mikon taaskin lähteä yhtä tyhjänä kuin edelliselläkin kerralla. Kolmas kerta toden tekee, sanoi Mikko itseksensä. Tulewana pyhäänä saan kuitenkin tavata Raijan rinkitanssissa, waan mitenkä uskallan hänen kanssaan seurustella. Ja jos taas menen Ahteelle, niin siellä on tuo Musti riivattu. Hetken mietittyään päätti Mikko sunnuntai-aamuna mennä kirkkotien viereen kulkistelemaan, jos Ahteen Raija tulisi kirkkoon. Näitä ajatellessaan tuli hänelle mieleen Raijan kauneus, jonka tähden hän lauloi:

Si ole yhtään niin kaunista tyttöä
 Kuin on Ahteen Raija,
 Oi, jos saisin sen omakseni —
 Sitä ajattelen aina.

Mikko menikin päätöksensä mukaan sunnuntai-aamuna tien viereen odottamaan Kaisaa. Suonto oli täydessä kukoistuksessaan, sillä olihan keski kesä. Linnut lauloivat vuorottain sulosäveleitään puitten oksilla. Berhot ja mehiläiset lensivät kilvassa kukasta kukkaan. Pitäjän vanha puukirkko seisoi niin miettivän näköisenä mäenrinteellä, ikäänkuin vanha elämänsä kyllästynyt ukko; sanalla sanottu: kaikki oli warsin herttaista. Hetken perästä alkoi kuulua kellon säveleet kutsumen väkeä kirkkoon. Kansaa alkoikin virrata joka taholta kirkolle. Mikkoa läheni suuri joukko jalkasin kulkewaa kansaa, joiden joukossa kulki myöskin Uhteen Raisa. — Mikko tunsi Raisan jo kaukaa, ja ajatukset lensivät hänessä nuolen nopeudella, mitenkä nyt saisi Raisan tuolta väkijoukosta. Sekin tuntui hänestä ensiksi epäwarmalta, jos Raisa häntä ensinkään huomaisikaan, ja tämän onnettomuuden poistamiseksi alkoi hän wäen ohitse kulkiessa ystviä aika tavalla, niin että kaikki wäki rupeesi katsomaan häntä. Kun Uhteen Raisa huomasi Mikon, aukesi hänen molemmat kengän rihmansa, niin että hänen täytyi jäädä toisistatielle niitä kiinni sitomaan. Tällä tavalla sai nyt Mikko Raisan kiinni. Tämä hetki oli heille mitä ihanin. He saivat nyt tilaisuuden ojentaa toisilleensa lämpymän kätensä; jotka yhteen jattussa wallan kipinöitsivät pelkästä rakkaudesta. Rowin pitkiä aikoja ei heillä ollut puhella toi-

fensa kanssa, waan totta he liiton solmesiwat, koska jo' parin wiikon päästä oli Rintalan Mikon ja Ahteen Raisan kysyjäiset.

Ahteen Sipi, Raisan isä, ei kaitkonut missään tapauksessa suostua tuohon kauppaan, waan kun Rintalan Mikko sai tuon lahjakkaan Salmen Jusfin puhemieheekseen, niin kyllä asiat käwi laatuun. Sipi kyllä ensin esteli, tekipä asiaa jo aiwan mahdottomaksikin, sanoen: „minäkö nyt antaisin tyttäreni tuommoisen miehen pojalle, — hm! — Ei niistä Jusfi tule mitään“. Waan iloneste, jota Rintalan Mikko oli antanut Jusfille pullon mukaan, oli tehnyt hänen kielsensä niin sujumaksi, että hän wäkisin sai puheen wallan, ja woitti Ahteen Sipiä. Siinä ei auttanut Erkki pahanenkaan, waan kaupat piti käymän laatuun. Syy, että Ahteen Sipi oli niin wastahakoinen tähän asiaan, oli: Heille oli kerran Raahen markkinamatkalla syntynyt tulinen riita Mikon isän Rintalan Esan kanssa, josta seurasi woimainkoetus, joka päättyi siten, että Ahteen Sipi löi Rintalan Esan wasempaan käsiwarteeseen puukolla syvän haawan. Rintalan Esa ei kuitenkaan ilmoittanut asiasta ruununmiehille, waan kosti siten, että toimitti Ahteen Sipille wiinanmyynti sakon. Näiden asiain tähden oli Ahteen Sipiä waikea luvata tyttärtään Rintalan pojalle, ja sentähden täytyi Salmen Jusfin (pu-

hemiehen) nähdä niin paljon waiwaa pyytäessään Uhteen Sipiä suostumusta; waan kylläpä Mikko hänen palkitsi. — Uhteen Sipi janoi viimein pitkän wastustamisen jälkeen tuolle ahkeralle puhemiehelle: „no niin, enhän minä tahdo liioin muistella noita wanhoja syntiä, sillä kieltäähän raamattukin pitkän wihan, jos tyttö waan puolestaan suostuu, niin kyllä minä annan täyden naimaluwan“. Jusfi tämän kuultuaan meni wäentüpaan, missä Kaisa muitten mukana toimitteli askareita. Hän pyysi Kaisaa ystävällisesti puheillensa, josta Kaisa wähän punastui. Sitten menivät he yhdessä kamariin. Kaisan isä alotti nyt puheen ja janoi: „Onko siinä perää mitä tämä Salmen Jusfi tässä on puhunut? Hän on sanonut sinun olewan rakkauden liitossa Rintalan Mikon kanssa“ — „Kyllä se on tosi, rakas isä“, myönsi Kaisa alhaisella äänellä. — „Kyllä minun puolestani saatte liitot solmita, jano waan paljon terweisiä minulta Mikolle,“ janoi Kaisan isä. Nämät sanat kutsuttivat Kaisan huulia enemmän kuin hanhen sulka ja kuuluivat Jusfin korwiin paljon suloisemmalta kuin parhaan wiulun ääni, eikä hän liioin kauwan miettinyt, ennenkuin pyysi jäähywäiset ja lähti Rintalaan. Jusfi juosta haaskotti koko matkan kuin pelästynyt ori, niin että oli pakahdumaisillaan päästyänsä Rintalaan.

Tämäkös oli iloinen sanoma Mikolle että Raisan isä on suostunut, eikä nyt enää tullut puhemiehen palkka kysymykseen. Rintalan Esa kuultuansa poikansa aikomuksen päätti tehdä Rokkolan reijun, sillä olihan terwat jo tynnörissä ja valmiina rahan vaihtukseen. Esa laski kolme tynnöriä terwaa käreille ja yks kaks oli hän Rokkolan torilla. Saatuaan terwansa myydyksi, osti Esa wiisi kannua wiinaa sekä paljon kallellaisia muita tarpeita kysyjäisiä ja ratulia warten. Niitä kutsuttiin kysyjäisiksi, kun puhemies ja ylkä kulkivat sulhon ja morsiamen sukulaisten tykönä kysymässä naimalupaa, ja se tapahui aina tavallisuuden mukaan perjantaita vastaan yöllä, ja silloin oli aina tapana ottaa aika moukut, niin että silmät kiilsiwät yön pimeydessä. Ratulit pidettiin sinä pyhä iltana, jolloin oli ensiferan kuululettu. Nuo ratulit ne olivatkin kuin pienet häät, siellä juotiin ja tanssittiin. Siellä oli tapana tansfittaa rahaa sulholle ja morsiamelle lahjaksi, jolloin he taas puolestaan lahjoittivat wiinaryppyjä, tämä oikeus oli myöskin nurkkawierailakin. Tällaista wuorolahjoitusta tehtiin siksi kunnes miehet olivat aika päätässä, jonka perästä usein seurasi werisiä tappeluitakin. —

Seuraten kertomustani täytyy minun mainita Rintalan Mikon ja Uhteen Raisan ratu-

lista. Ratulit pidettiin Mintalassa, johon oli kokoontunut paljon vieraita onnittelemaan morsiusparia. Kaisan isäkin, Ahteen Sipi, oli nyt hyvällä tuulella, että tanssitti sulhaselle sadan markan setelin. Näissä pidoissa sopivat nyt perin pohjin nuo entiset riitatoverit, Esa ja Sipi, keskenänsä ja joivat oikeen ystävyuden maljat. Sitten alkoivat he puhella häiden ja läksijäisten pidosta.

Lukia ehkä ajattelee paljoksi, ja kuka tiesi walheeksikin nuo monilukuiset pidot, waan en ole yhtään liikaa ilmoittanut. Sillä tavallisesti aina talon lapsilla oli kaikki nuo mainitsemani pidot, (nimittäin ensiksi kysyjäiset, sitte ratulit, sen jälkeen läksijäiset, sitte häät ja viimeiseksi laasjaiset), jotka kaikki pidettiin. Läksijäiset pidettiin Ahteella ja hyvät ne pidettiinkin, kuten ainakin warakkaassa talossa. Lehmä teurastettiin, olutta pantiin ja tietysti oli wiinaakin, sillä ei wiinatta missään tapauksessa sopinut läksijäisiä wietää. Pitäjän rowasti toimitti wihkimisen ja nämä pidot eivät kestäneet kuin yhden päivän. Se oli tavallista siihen aikaan, että puhemiehen muori (waimo) kulki morsiamen kanssa häiden edellä werolla, eli toisin sanoaksemme, morsiamen apua hakemassa, waikka kohta morsian olisi ollut rikastenkkin lapsia. Morsiamen kulkiessa oli jokaisella tilaisuus ostaa itsensä häämieraaksi; sillä

Kun markan waan antoi morsiamelle tuli hän häihin kutsutuksi. Morsian kotiin tultuansa ilmoitti sulhasmiehelle, kutka kaikki olivat markan hellittäneet, ja sitten läksi sulhanen vuorostaan niitä kutsumaan häihin, ja määräsi kutsuesjaan ketä tyttöä kunkin pojan piti kyyditä läksiäistalosta hääpaikalle, ja sittemmin pitää häntä kumppaninaan wirkatanssissa. — Wirkatanssit olivat sellaiset, että niihin kuului monta erityistä tanssijaksoa. Ensimmäinen oli „sulhastanssit“, sitten „morsiuustanssit“, ja niiden perästä seurasi „poika- ja tyttötanssit“, „ukko- ja affkatanssit“, ja näitä kaikkia kutsuttiin yhteisellä nimellä wirkatanssiksi.

— Asiaan taasen. —

Kun nyt Ahteella oli pidetty läksiäiset, tuli häät pidettäväksi sulhasen kodissa Rintalassa ja sinne lähdettiin häitä viettämään seuraavassa järjestyksessä: Sewosen waljastettua istui ensimmäiseen rekeen kaksi pelimannia, toiseen rekeen istui sulhanen ja morsian, ja sen jälkeen istui puhemies emäntinensä, sitten sulhon ja morsiamen vanhemmat ja kaikki muut sukulaiset sekä sitten vasta muu hääväki. Kun kaikki oli järjestetty, alkoi edellisessä reessä istuvat pelimannit kilwasja soittaa Borin marssia, ja silloin ajaa karahutettiin Rintalaan. Tämä oli todellakin wihättämä ja hauska häätapa. Rintalaan tultua juotiin ensin kahwia, jota miehen puolet

tulistuttivat palomiinalla ja laittoivat siitä niin sanottuja „kahwikorria“. Kahvin juotua ruvettiin ruualle, ja sen perästä tansittiin, ja nyt alkoikin äsken mainitut virkatanssit, jotka alettiin jokseenkin juhlallisesti. Ensiksi astui sisälle sulho ja puhemies ja sen jälkeen seurasi kaikki nuoret pojat, tytöt ei saaneet ottaa osaa sulho- eikä poika-tanssiin, yhtä vähän kuin pojatkaan morsius- ja tyttötanssiin. Pelimanni alkoi soittaa, rinki lähti liikkeeseen. Ensin käveltiin kaksi aina vierekkäin, vaan sittemmin yksittäin niin kuin tavallisesti ringissä. Nyt astui ensimmäiseksi puhemies ringin keskelle ja tansitti sulho- sen, ja sen tehtyään astui pois ringin sisäältä. Sitten tansitti sulhanen kaikki nuoret yhden toisen perään, jolla tanssilla hän janoi jäähyväiset nuorten poikain seuralle.

Nyt tuli päivällisen aika, sillä kukin tanssifesti aina ruokavälin.

Päivällisen jälkeen alkoi morsius-tanssit. Naisjä tanssissa esiintyi nyt morsian, Uhteen Kaisa, nauttimaan viimeistä huria tyttöin seurassa.

Puhemiehen vaimo astui ringin sisälle ja tansitti Kaisan, ja sen tehtyään astui pois ringistä. Sitten alkoi Kaisa tansittaa kaikkia nuoria tyttöjä ja tanssittikin heitä oikeen innokkaasti,

koska tiesi sen oleman viimeisen kerran, sillä tästälähin oli hänen pysyminen waimojen seurassa. Wirkatanssit loppuivat täten siksi päiväksi, ja nyt saivat „nurkkawieraat“ wuorostaan tanssia, jaaden naukkujakin siten, että tanssittiwat rahaa morsiamelle taikka sulhaselle.

Seuraaman päivän aamuna juotiin „huomentuopit“, jolloin nuoren parin sukulaisilla oli tapana lahjoittaa jotain huomenlahjaksi, mikä mitäkin. Sulhon ja morsiamen wanhemmat taas lupasivat perintö-osat, mitkä lupaukset palkittiin isoilla ryypyillä. — Tässä tilaisuudessa lupasi Ahteen Sipi tyttärelleen neljä tuhatta (4000) markkaa puhdasta rahaa ynnä sitä paitsi kaikki eläintä kustakin lajista kuin oli talossa, sekä yhden osan työkaluja. Rintalan Esa wuorostaan lupasi pojalleen talonsa perinnökki, sekä siitä päivästä täydet isännän oikeudet.

Kun huomenlahjat olivat jaetut, alkoi „ukko-tanssit“, joissa tansseissa sulho tanssitettiin ukoksi. Puhemies alkoi tanssin ja häntä seurasi kaikki ukot. Kun kaikki oli tanssineet, hurrattiin sulhanen ukoksi, minkä sulhanen palkitsi runsailla puolikuppisilla. Tämän jälkeen alkoivat viimeiset wirkatanssit: „alka-tanssit“, joissa ei saanut muut esiintyä kuin akat, (naineet waimo-ihmiset). Nyt astui rinkiin etupäässä morsian ja puhemies hen waimo, jotka taas tanssin alottiwat. Sit ten tanssitti morsian kaikki waimot ikäänkuin olisi

tahtonut tehdä liitot kaikkein waimojen kanssa, jonka tanssin jälkeen waimot taasen hurrasivat morsiamen waimoksi, ja pyyhkiwät hänen nimensä pois tytön kirjoista, tämän palkitsi morsian nisleipä-kahwilla ja makealla wiinilasilla. Nämät oli fitte viimeiset tanssit ja jopa ilta olikin lähellä. — Nyt oli taasen nurkka-wierailla tilaisuus wapaasti tanssata, ja waihettaa rahalla juomia, joita muutamat nauttiwat niin mielettömästi, että sen tähden seurasi usein joutawia rähinöitä ja tappeluita.

Wähää ennen tanssin loppua tapahtui kummallinen tapaus. — Väänin kuvernööri jattui juuri kulkemaan tanssipaikan ohitse, ja kuultuansa pelimannin soittawan maukasta Borin marssia, käski ajajan pidättää hewosen sitä kuunnellaksensa. Marssi kuului hänen korwaansa mukawalta yksinkertaisen soittoniekan wiulusta, että hän tahtoi mennä sijälle soittajaa katsomaan. Sisään tultuansa pyysi kuvernööri anteeksi sulhaselta, että tuli ilman kutsumatta heidän rauhaansa häiritsemään, johon sulhanen nöyrästi kumartaen wastasi. Sitten onnitteli herra kuvernööri ensiksi sulhasen sekä fitte morsiamen, jonka jälkeen sulhanen pyysi nöyryydessä tarjota lasin wiiniä, johon hän suostui.

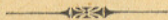
Tämäkös oli juuri kunnia Mikolle ja Rairalle, että heidän häisfään oli käynyt niin yl-

häinen wieras, ja siitpä olikin afoilla juttele-
mista monta aikaa jälkeen päin.

Seuraavana sunnuntaina pidettiin Rinta-
lasa viimeiset kenumt, ja ne olivat laasiaiset,
näissä pidoissa ei enää festitetty, paitsi joku kah-
wikuppi tarjottiin tanssaajille.

Nyt on pidot lopusja
Ja Kaisa, Mikon armahansa,
Emäntänä Rintalassa,
Keikkuu warsin mahtawana
Kun ison talon emännill' on tapana.
Eikä hän unhotakkaan pois
Mitä kuuluu emännälle,
Kotitöiden teettäjälle;
Piit hän pitää kurissa
Eikä anna keskenänsä mutista.
Salmen Sussi sai jo palkassensa
Kuusi tynnöriä rukihia —
Niin kun oli luvattu
Mikolta, jos naimiskaupat onnistuu.
Niin siis muuttui tappelut ja torat,
Raahen matkat, wihat ikiwanhat,
Ystäwyhdeksi ja pysywäiseksi
Sipin ja Esan wälill' ijäti.

Säwel: Porilaisten marssi.

24/12 - B - 11

Arvo H. Nurmen
Tampere - Kirjasto